

ÚSTŘEDNÍ VOJENSKÁ NEMOCNICE

...od nemoci ke zdraví...

LÉČÍME SLOVEM,

říká primář Ústředního lékařsko-psychologického oddělení ÚVN

plk. PhDr. Jiří KLOSE



Ústřední lékařsko-psychologické oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze poskytuje veškerou péči v rámci klinicko-psychologických přístupů v oblasti zdravotnictví jak v ozbrojených složkách, tak v civilním sektoru.

Oddělení má dvě sekce.

Sekce klinické psychologie se zabývá psychodiagnostikou, psychoterapií a klinicko-psychologickým poradenstvím.

Sekce expertizní psychologie a psychologického výběru se zabývá komplexní psychodiagnostikou při posuzování psychické způsobilosti osob pro náročná povolání, včetně výběru osob do vojenských profesí.

Psychologické oddělení ÚVN je pracoviště s mnohaletou tradicí v oblastech personálního výběru, psychologie práce, personální a dopravní psychologie, s nimiž má bohaté zkušenosti již od 60. let minulého století. Tyto zkušenosti uplatňuje při vývoji a ověřování nových psychodiagnostických metod, technickém rozvoji psychologických softwarových programů a účasti na vědecko-výzkumných pracích.

Součástí oddělení je rovněž Centrum krizové psychologie.

Oddělení poskytuje také řadu odborných poradenských služeb: kuřáci mohou využít poradnu pro léčbu závislosti na tabáku, je zde psychosomatická poradna, poradna pro Huntingtonovu chorobu a poradna pro veterány. Psychodiagnostika a psychoterapie mohou probíhat i v cizích jazycích.

Primářem Ústředního lékařsko-psychologického oddělení ÚVN je PhDr. Jiří Klose. Promoval v roce 1984 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, v roce 1987 složil tamtéž rigorózní zkoušky, v roce 1989 získal atestaci z klinické psychologie na Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ). V Ústřední vojenské nemocnici v Praze pracuje již od roku 1985, nejdříve jako klinický psycholog na psychiatrickém oddělení a později na Ústředním lékařsko-psychologickém oddělení, primářem zde je od roku 1992.

Specializuje se především na problematiku stresu a posttraumatických poruch.

● Lidé často zaměňují psychologii a psychiatrii. Jak byste v krátkosti vysvětlil rozdíl a přiblížil naopak styčné body mezi těmito dvěma obory?

Je třeba říci, že oba obory jsou samostatnými disciplínami, přičemž hlavní rozdíl je v tom, že psychiatrie je medicínský obor, který sám je schopen léčit. To znamená podávat medikamenty. Psychologie neléčí pomocí medikamentů, my neaplikujeme

léky nebo injekce, prostě klasickou léčbu. Psychologie léčí pomocí psychoterapie, zjednodušeně řečeno: léčíme slovem. To je zásadní rozdíl mezi psychiatrií a psychologii. Styčných bodů je mnoho, oba obory se starají o diagnostiku a léčbu duševních chorob, tedy chorob spojených s poruchou psychiky.

● Takže vy s pacienty spíše rozebíráte jejich stav, vysvětlujete jim příčinu potíží?

Dalo by se to tak jednoduše říci. Ovšem psychoterapie je velmi složitá záležitost. Je to léčba zážitkem, určitým přenosem slova, jehož význam podtrhuji.

● V čem je specifická vojenská psychologie?

Klinická psychologie je jeden ucelený obor, který se nedělí na různé podoblasti, např. na vojenskou psychologii. Všichni pracovníci našeho oddělení jsou klinickými psychology, tedy psychology, kteří pracují ve zdravotnictví. Že pracujeme v armádním resortu pochopitelně znamená, že se také zabýváme některými vojenskými aspekty, a to přidáváme k základnímu oboru navíc.

● Má Vaše oddělení také civilní pacienty?

Samozřejmě. Přestože jsme „vojenská“ nemocnice, 90% pacientů v celé nemocnici je civilních. Vyplývá to z toho, že ÚVN je spádovou nemocnicí pro Prahu 6, v některých oblastech má i celostátní působnost. Mimo porodnictví a dětská oddělení nabízí ÚVN kompletní spektrum lékařských oborů.





● **Co tedy spadá do vojenské části činnosti vašeho oddělení?**

V rámci našeho oddělení například probíhají psychologická vyšetření zájemců o vojenské povolání. Jsou to také záležitosti týkající se výběru vhodných adeptů do našich zahraničních vojenských misí a následně péče o jejich účastníky.

Před odjezdem na zahraniční mise je posuzován celkový zdravotní stav vojáků, my jako psychologové zkoumáme jejich aktuální duševní kondici a schopnosti. Další fází je psychologická péče na samotném místě mise. Česká republika patří mezi státy, které spolu s vojáky vysílají i psychologa a někdy také psychiatra, kteří jsou tam s nimi a v případě potíží jsou schopni okamžitě zasáhnout. To je klíčové, protože v psychologii i v psychiatrii je nezbytné některé problémy řešit okamžitě. Třetí část psychologické péče nastává po návratu členů mise domů. Znovu procházejí komplexními zdravotnickými prohlídkami a psychologickými vyšetřeními. V současnosti mají naše mise především bojový charakter, což se v psychice vojáků odráží. Zjišťujeme, jaký vliv na ně účast v misi zanechala, abychom jim v případě problémů mohli pomoci a aby se rychleji zapojili do normálního života.

● **Jakou roli při výběru zájemců o povolání profesionálního vojáka hraje vzdělání?**

Nejdůležitější jsou intelektové dispozice, samotná formální úroveň dosaženého vzdělání už méně. Dnešní armáda je sofistikovaná, moderní boj se odehrává za pomoci počítačů, dat nejrůznějších elektronických přístrojů a zbraní a vyžaduje

určitou úroveň intelektové výbavy. Psychologickými testy neprojdou průměrně čtyři z deseti zájemců. Výběr do misí má pak další specifika a je z tohoto pohledu ještě náročnější.

● **Vy sám máte osobní zkušenosti z mise v Afghánistánu. Jaké to tam bylo, byly tamní podmínky identické s Vašimi představami? Pomohla vám samotnému při pobytu v extrémních podmínkách mise skutečnost, že jste psycholog? A naopak, odrazily se získané zkušenosti následně v psychologické praxi?**

Měl jsem určitou výhodu plynoucí z profese v tom, že jsem o všech psychických rizicích věděl, že jsem znal výsledky vyšetření našich vojáků, kteří se z nějaké mise už vrátili a znal jsem i problémy, v jejichž řešení potřebovali pomoci. Takže má očekávání byla poměrně konkrétní. Na druhé straně jsme všichni jen lidé a teprve na vlastní kůži prožité věci jsou autentické. Přítomnost na místě a realita nutně korigují jakákoliv očekávání. Navíc záleží na řadě okolností, každá mise je úplně jiná, záleží na řadě proměnných, na aktuální politické i vojenské situaci, ale třeba i na ročním období.

● **Je účast na misích u jednotlivých vojáků opakovaná nebo je to jednorázová záležitost?**

Česká republika je malý stát, podobně jako třeba Belgie nebo Holandsko. Takové země musejí počítat s tím, že jejich lidské zdroje jsou omezené a že stejné vojáky do misí je třeba vysílat zpravidla opakovaně. Musíme je proto připravit a následně po návratu o ně pečovat tak, aby opakovaných

vyslání byli schopni. Mezi účastníky našich misí jsou i takoví, kteří byli venku už osmkrát i více.

● **Na misi jsou její příslušníci v trvalém napětí, jde tam mnohdy o život, řada věcí se tam prožívá úplně jinak. To po návratu domů může někomu paradoxně chybět, schází mu vzrušení a akce... Jak obtížné je po návratu ze zahraniční mise zařazení vojáků do běžného života?**

Vojáci jsou na to předem dlouhodobě připravováni. Máme malou mobilní a profesionální armádu. Její příslušníci vědí, do čeho jdou, vědí, že mise je součástí jejich profese. Samozřejmě, že v individuálních případech mohou vzniknout problémy. Od toho jsou tu psychologové, aby pomohli.

Jedním ze závažných úkolů vojenských psychologů je, abychom již při výběru adeptů na zahraniční mise eliminovali problémové jedince. U těch, které vybereme, vyžadujeme značný drive a dynamiku, v širším slova smyslu tedy určitou agresivitu a dominanci, ale rozhodující je jejich schopnost autoregulace, sebeovládání, ovlivňování svých emocionálních stavů. Odmítáme adepty, kteří nesplní širší kritéria spektra osobnostní dispozice, mají sklon k impulzivnímu jednání, výbušnosti, labilitě a psychopatologické symptomy. Taková je aplikace oboru psychologie do vojenského prostředí.

Samozřejmě, situace, na něž ve svém dotazu narážíte, se mohou stát a stávají se ve všech armádách. Jsou to reakce na konkrétní životní situace. Může se stát, že po návratu z mise se něco v životě člověka změní, třeba mu odejde manželka, a on to nepřijme a reaguje na to agresí nebo přímo účastí na kriminálních akcích. I když podobné problémy jsou výjimečné, nikde na celém světě je odborníci neumí vyloučit.

Na druhé straně musím zmínit i tu skutečnost, že náročné mise lidem nejenom berou, ale i dávají. Jsou to nejen odborné zkušenosti, které prostě jinde získat nemohou, ale obohacuje je to často i lidsky. V takových malých kolektivech vznikají pevné mezilidské vztahy, kdy si všichni v extrémních podmínkách musí zcela důvěřovat a vzájemně se na sebe spolehnout, vznikají tam přátelství doslova na život a na smrt, která přetrvávají i po návratu domů.

Jiří Hruška

Druhou část rozhovoru s primářem PhDr. Jiřím Klošou přineseme v březnovém čísle časopisu VELESLAVÍN39.